

Klimaomstilling som "staurbæring" vil aldri lukkast!

Refleksjonar om korleis sameine omsyn til klimatilpassing, klimagassreduksjon, vern av naturmangfald, og omlegging til eit fornybart energisystem

Innleiing på #Klimaomstilling 2024 konferansen Sogndal, 24.4.2024

Carlo Aall
Forskar Vestlandsforskning

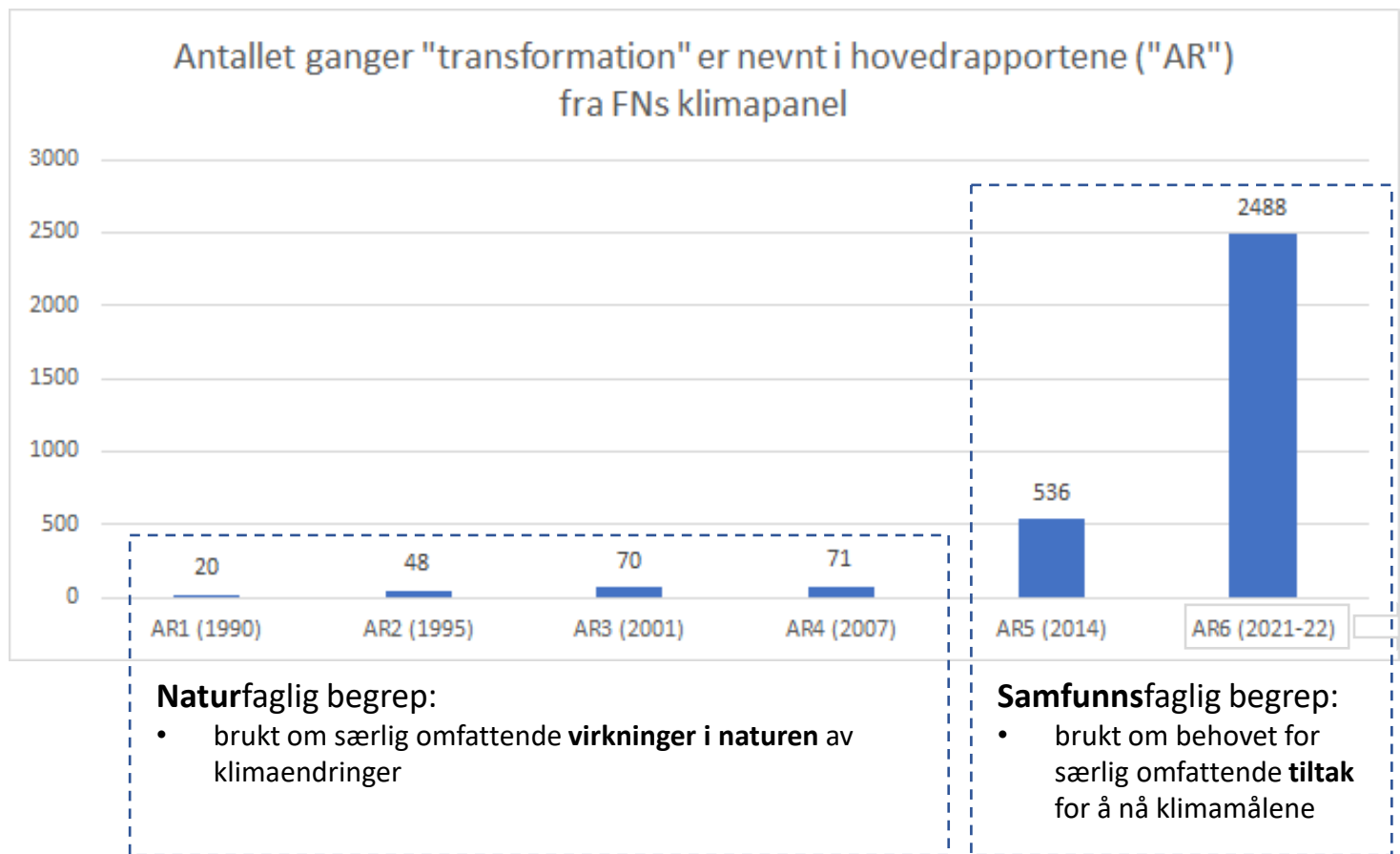

Per Borten: «Jeg vet ikke om det er ubeskjedent, men kanskje min oppgave mer kan sammenlignes med det å bære staur. Alle som har prøvd det, vet at man kan få vanskeligheter underveis hvis staurer begynner å sprike opp på skuldra.»

Per Borten med regjeringen på slottsplassen, 21. oktober 1965.

©Bjørn Glorvigen/Riksarkivet

Begrepet «omstilling» i klimaforskningen

Omstilling – slik det omtales i nyere rapporter fra FNs klimapanel (og naturpanel)

- «en grunnleggende, systemomfattende omorganisering på tvers av teknologiske, økonomiske og sosiale faktorer, inkludert paradigmer, mål og verdier»
- «endring som går utover å adressere symptomene på miljøendringer eller deres nærliggende drivere, for eksempel nye teknologier, insentivsystemer eller beskyttede områder; og som derfor inkluderer endringer i underliggende drivere, inkludert forbrukspreferanser, tro, ideologier og sosiale ulikheter»

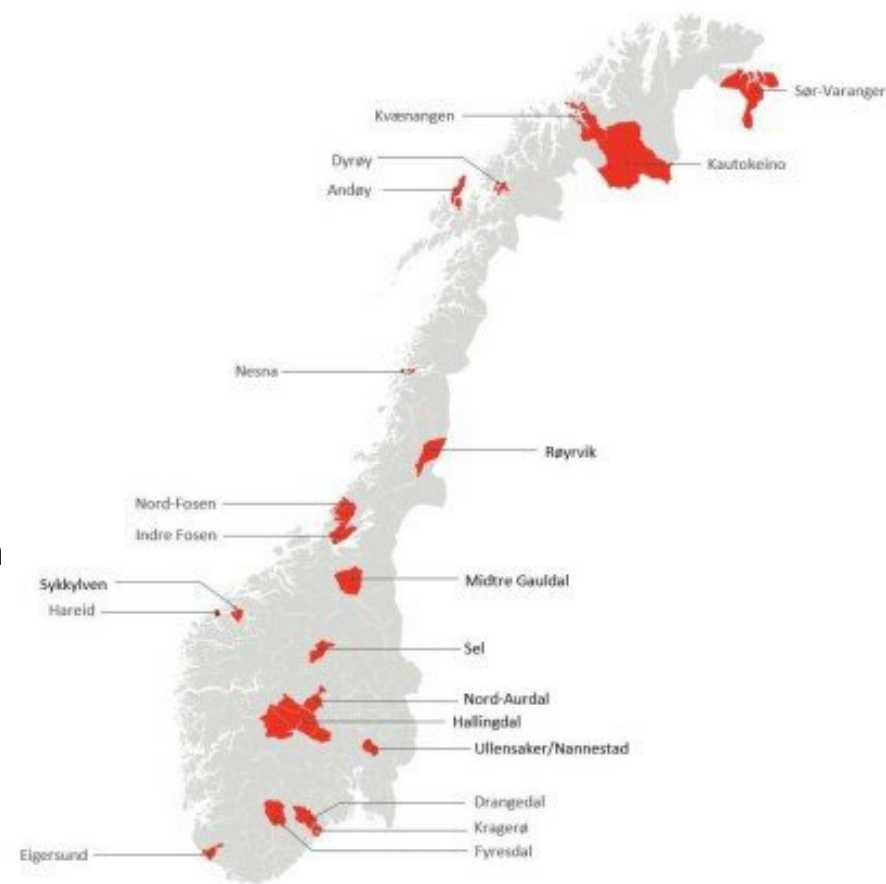
<https://www.ipbes.net/news/what-transformative-change-how-do-we-achieve-it> (oversatt av meg)

`..som er noe ganske annet den norske forståelsen av «omstilling» i næringspolitikken

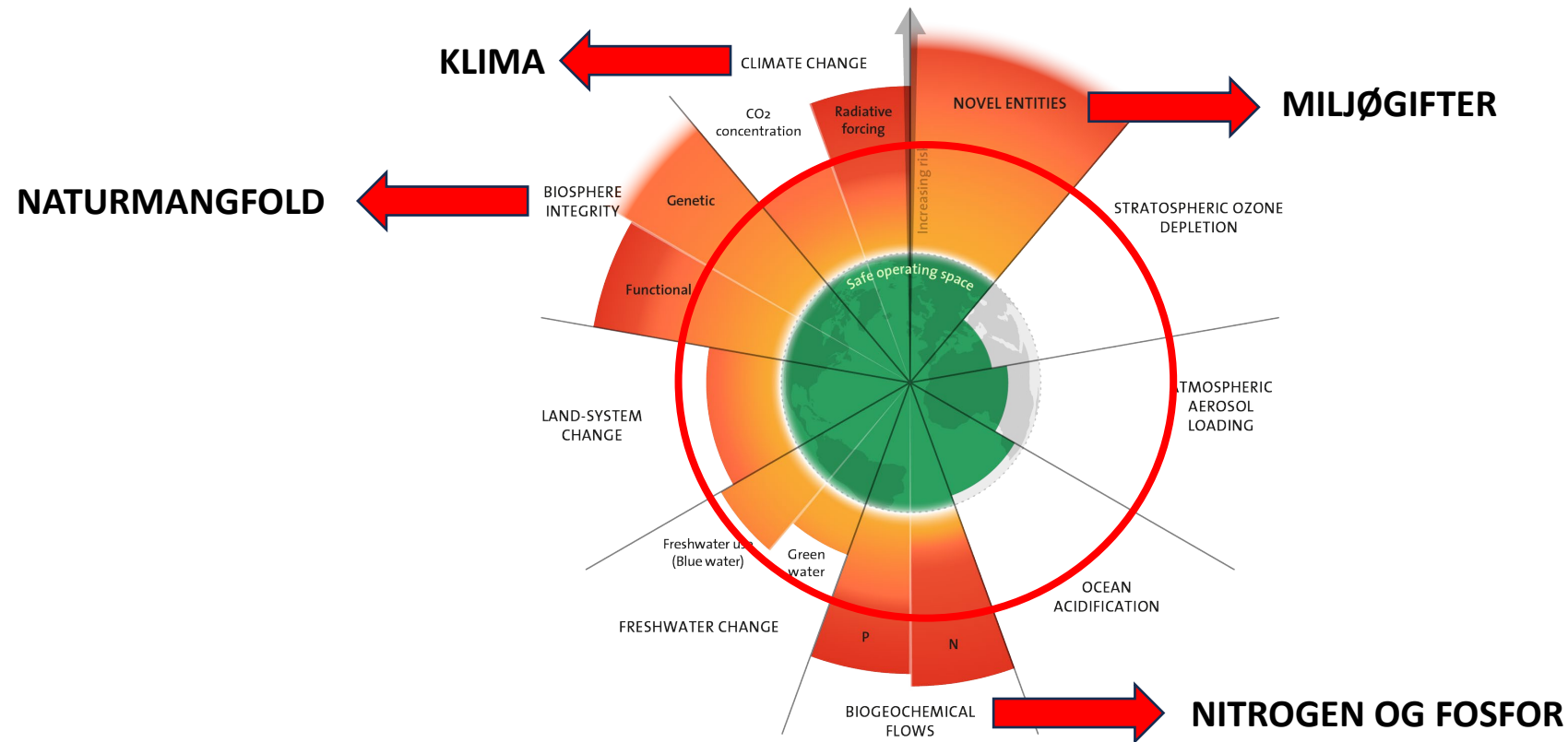
Innovasjon Norge sitt omstillingsprogram i 2022

- Regional omstilling er en ekstraordinær innsats for kommuner eller regioner hvor mange arbeidsplasser går tapt.
- Regional omstilling skal bidra til å skape nye og sikre eksisterende arbeidsplasser, styrke robustheten og variasjonen i næringslivet samt øke utviklingsevnen hos næringsliv og kommuner. Dette er en viktig og krevende jobb.
- Innovasjon Norge har fått tildelt rollen som nasjonalt kompetansesenter for lokalt omstillingsarbeid av Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD). Gjennom aktiv rådgivning og kvalitetssikring skal vi sammen med fylkeskommunen bidra til en god og målrettet næringsutvikling.
- Omstillingsområder er vanligvis kommuner eller regioner hvor det lokale næringslivet forvitrer eller blir kraftig bygget ned, og mange arbeidsplasser går tapt. Kommuner med omstillingsstatus får overført ekstraordinære midler fra fylkeskommunen over en periode på inntil seks år. Pengene skal gå til omstillings- og nyskappingsarbeid. De kommer med gitte rammer og krav til resultater.

<https://www.innovasjonnorge.no/no/regional-omstilling/om-omstilling2/>

Behovet omstilling handler vel så mye om andre ting som om «klima»!

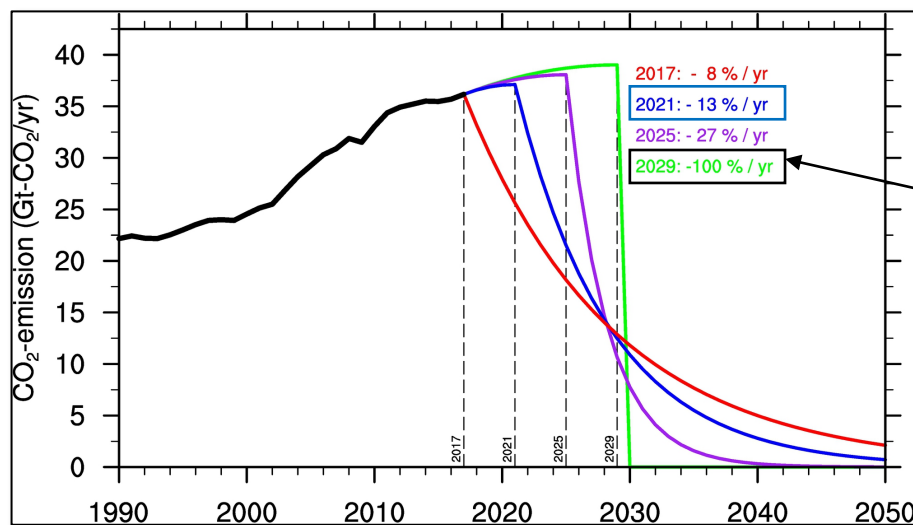

The 2023 update to the Planetary boundaries. Licensed under CC BY-NC-ND 3.0. Credit: "Azote for Stockholm Resilience Centre, based on analysis in Richardson et al 2023".

<https://www.stockholmresilience.org/research/planetary-boundaries.html>

...og vi begynner virkelig å slippe opp for tid på klimaområdet (som på andre områder)!

Endring i årlig prosentvis reduksjon i norske CO₂-utslipp nødvendig for å nå 1,5 graders mål dersom vi utsetter innføring av nye tiltak for fire år av gangen

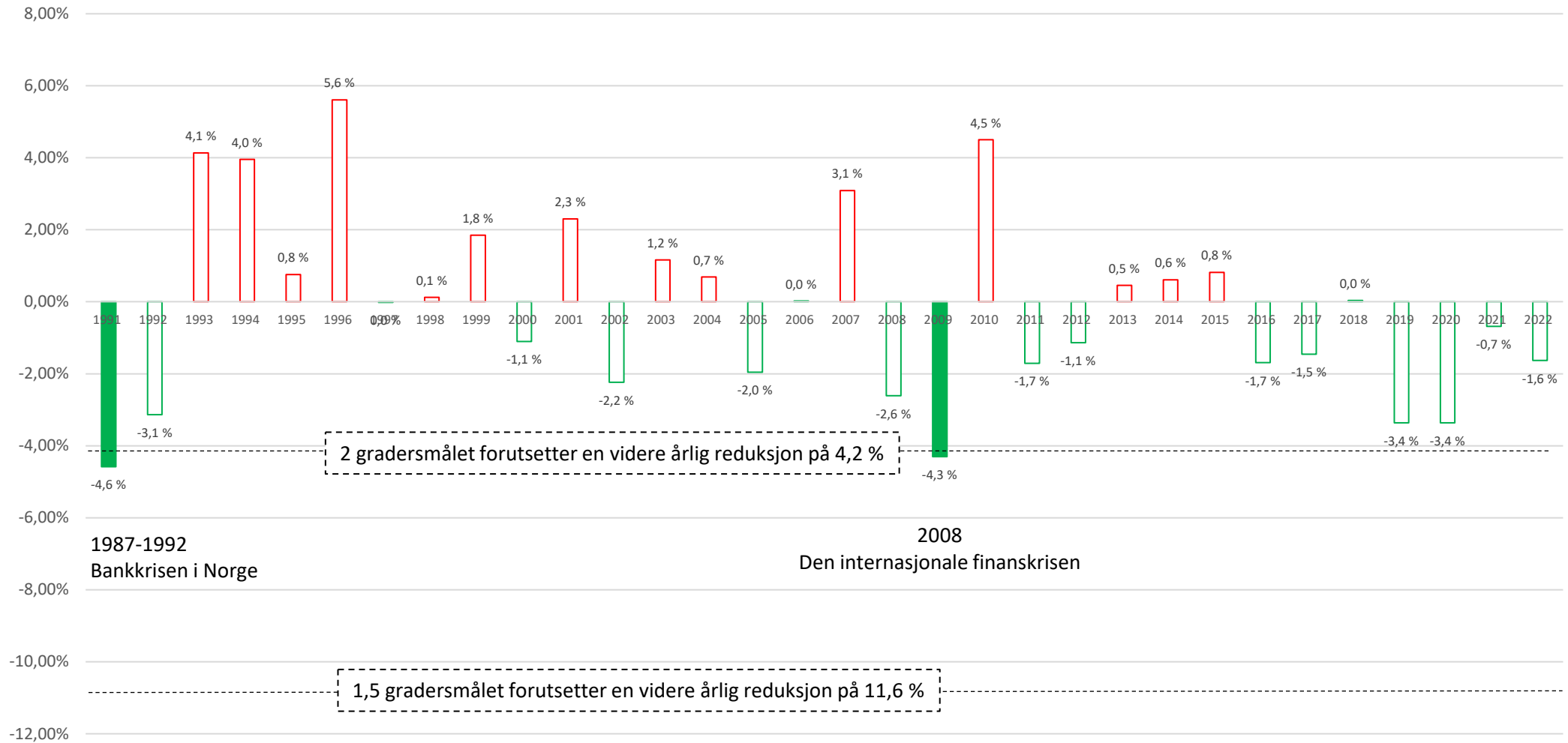

Situasjonen i 2021:

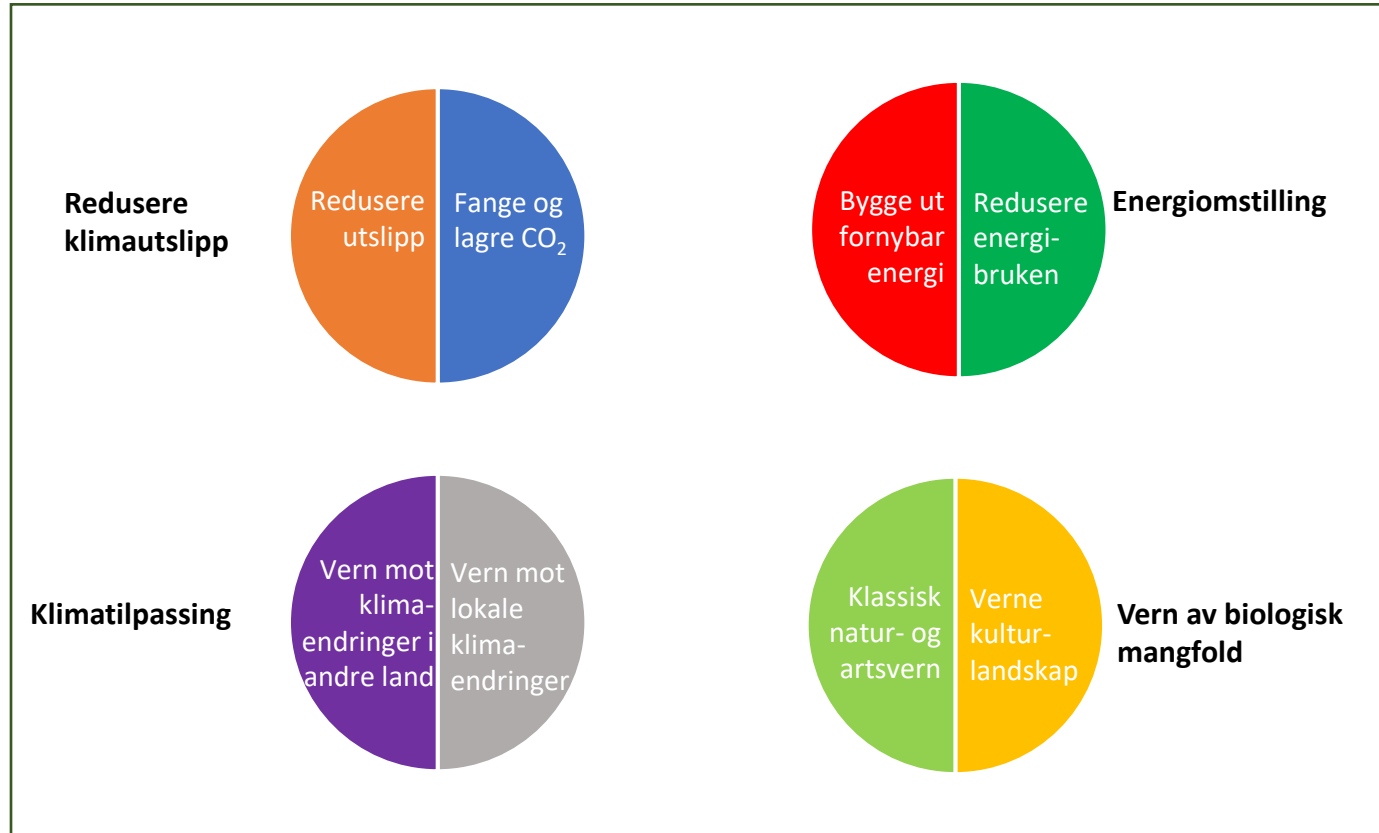
Hvis Norge venter i tre stortingsperioder (å 4 år) med å innføre nye tiltak for å redusere utslipp, må Norge «slå av» alle CO₂-utslipp i 2030 hvis vi skal nå Paris-målet på 1,5 grader!

Based on <http://www.nature.com/nature/journal/v458/n7242/full/nature08017.htm> and updated by Professor Helge Drange.

Årlig prosentvis endring i Norges offisielle utslipp av klimagasser

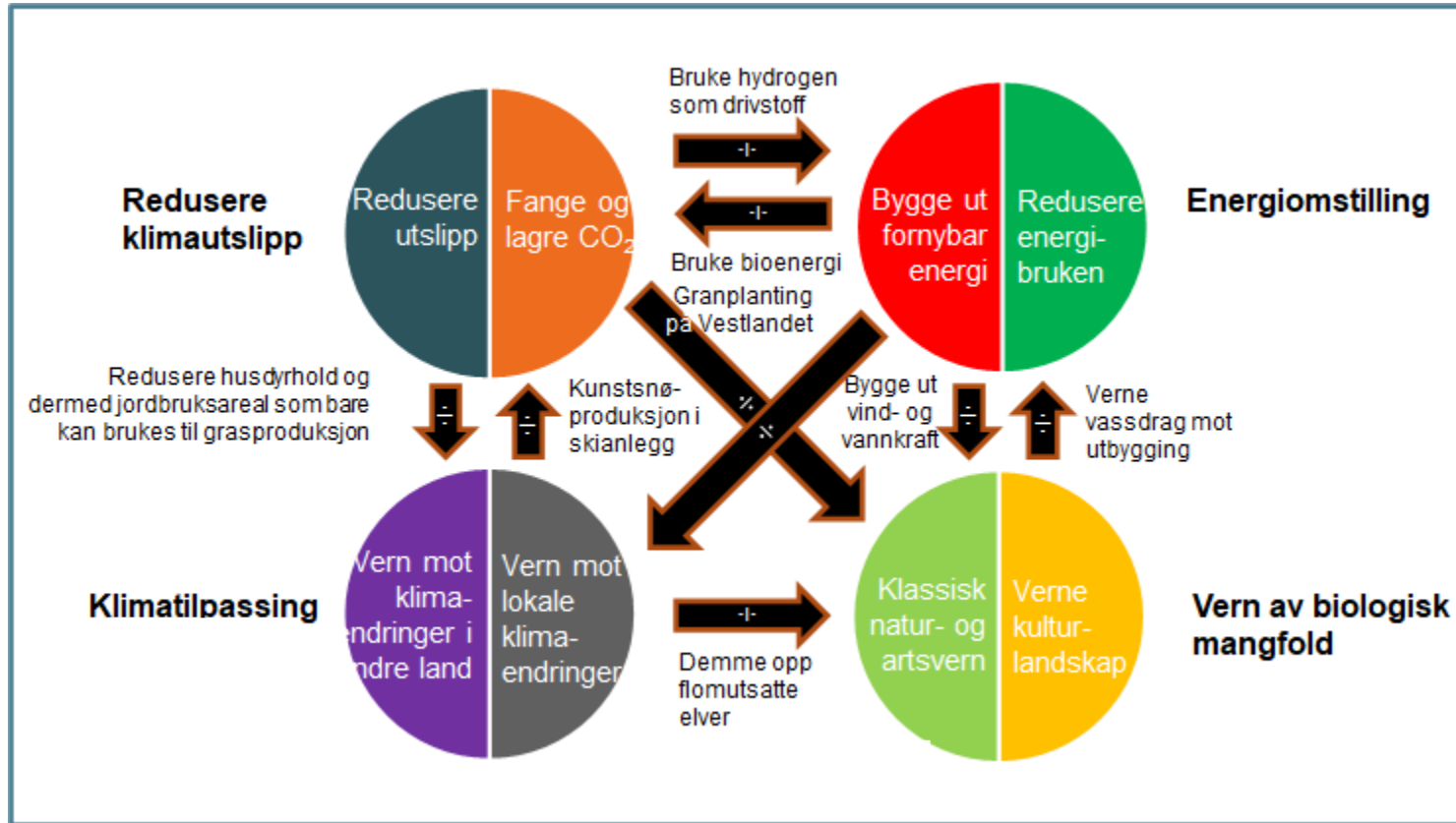

Vi «bærer staur»

<https://www.vestforsk.no/sites/default/files/2021-08/Samspeleffektar%20VF-rapport%204-2021%20MASTERDOKUMENT.pdf>

Vi «bærer staur» - men noen staur teller tydeligvis mer enn andre!

Hvordan kommer fra «staurbæring» til «omstilling»

- **Bytte ut «natur- ELLER klimakrise» med «natur- OG klimakrise»**
 - Løsninger på klimakrisen som medfører tap av natur må skrinlegges
- **En «plan» er noe mer enn «grønn bok»**
 - Å lage en samlet beskrivelse av hva ulike departementer gjør er ikke det samme som å lage en felles nasjonal plan for natur- og klimaomstilling
- **Lage ÉN plan, ikke mange konkurrerende og ukoordinerte planer**
 - Fra planer om «klimagassreduksjon» + «utbygging av fornybar energi» + «vern av naturmangfold» + «klimatilpasning» til «**omstillingsplan**»
- **Ta opp forslaget fra 1972 om et overordna ressursdepartement**
 - Et overordna dep. med samme mandat når det gjelder naturressurser som Finansdep. har når det gjelder økonomiske ressurser (ble nesten valgt, men vi endte altså opp med Miljøverndepartementet!)
- **Ta opp forslaget fra 1988 om regjeringsutvalg for bærekraftig utvikling**
 - Statsminister og nøkkelministre med ansvar for å drive frem klima- og naturomstilling
- **Bytte ut spørsmålet «HVA skal vi leve av etter oljen» med «HVORDAN skal vi leve etter oljen»**
 - Skal vi erstatte dagens olje- og gassinntekter med noe annet (strømeksport, fiskeoppdrett, turisme, eller et annet svar på HVA-spørsmålet) er det umulig å unngå ytterligere tap av natur

«Å» omstille samfunnet er krevende, men å
«bli» omstilt er nok enda mer krevende! ☹️

“Thus, the critical question is whether society is able to actively ‘transform’ (i.e. to perform a directed, desirable process) or passively to ‘become’ transformed (i.e. the effects of inadvertently crossing thresholds).

The former is a planned, deliberate process, whereas the latter is an uncontrolled process, which results from insufficient system resilience; and one would expect that inadvertent transformation is more likely to lead to undesirable system states with low productivity and less human well-being”

ANNUAL REVIEW OF ENVIRONMENT AND RESOURCES Volume 32, 2007

Review Article

Adaptation to Environmental Change: Contributions of a Resilience Framework

Donald R. Nelson^{1,2}, W. Neil Adger¹, and Katrina Brown¹
View Affiliations

Vol. 32:395-419 (Volume publication date November 2007) | <https://doi.org/10.1146/annurev.energy.32.051807.090348>
First published as a Review in Advance on July 31, 2007

© Annual Reviews

Info Sections Get Access Tools Share

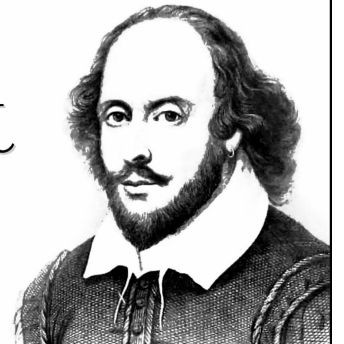
Adaptation is a process of deliberate change in anticipation of or in reaction to external stimuli and stress. The dominant research tradition on adaptation to environmental change primarily takes an actor-centered view, focusing on the agency of social actors to respond to specific environmental stimuli and emphasizing the reduction of vulnerabilities. The resilience approach is systems orientated, takes a more dynamic view, and sees adaptive capacity as a core feature of resilient social-ecological systems. The two approaches converge in identifying necessary components of adaptation. We argue that resilience provides a useful framework to analyze adaptation processes and to identify appropriate policy responses. We distinguish between incremental adjustments and transformative action and demonstrate that the sources of resilience for taking adaptive action are common across scales. These are the inherent system characteristics that absorb perturbations without losing function, networks and social capital that allow autonomous action, and resources that promote institutional learning.

<https://www.annualreviews.org/content/journals/10.1146/annurev.energy.32.051807.090348>

Hva er spørsmålet?

- «Å være eller ikke være: Det er spørsmålet. For hva er edel ferd? Å tåle dette regn av sten og piler en bitter skjebne sender mot oss? Eller å trekke sverdet mot et hav av sorger og gjøre slutt på dem?»

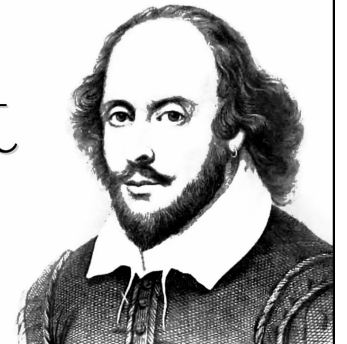
Hamlet
Act 3
William Shakespeare

Hva er spørsmålet?

- «Å **omstille** eller **bli omstilt**: Det er spørsmålet. For hva er edel ferd? Å tåle dette regn av sten og piler en bitter skjebne sender mot oss? Eller å trekke sverdet mot et hav av sorger og gjøre slutt på dem?»

Hamlet
Act 3
William Shakespeare

Det må vel gjøre litt
vondt skal det faktisk
funke...

Takk for oppmerksomheten!

Carlo Aall, caa@vestforsk.no
@aallaboutclimate